

ЧЕТВРТИ ЧИН

СЦЕНА ПРВА

Соба у замку

(Улазе краљ, краљица, Розенкранц и Гилденстерн.)

КРАЉ: Мора нешто бити у тим уздасима
и тој дубокој тузи. Морате ми
објаснити шта је, јер треба да знам.
Где вам је син?

КРАЉИЦА *(Розенкранцу и Гилденстерну)*: Оставите нас овде
за тренутак.

(Они излазе.)

Ах, господару, шта видех ноћас ја!

КРАЉ: Шта то, Гертруда. Како је с Хамлетом?

КРАЉИЦА: Луд као ветар и ко море кад се
сударе о превласт. У наступу лудом
чу да се нешто миче за завесом;
истрже свој мач и викну: „Гле, пацов! Пацов.”
Па у заносу мозга свога тад
уби доброга старца, невиђеног.

КРАЉ: Да тешка дела! То би снашло нас
да смо се нешто тамо десили.
Слобода му је опасност за све;
и за вас саму, за нас, за свакога.
Како тај крвав оправдати чин?
Оптужиће за њега још нас,
предвиђање чије требаше да спречи,
обузда или од људи одстри
тог лудог младог човека. Ал' наша
љубав је била толика да нисмо
разумели оно што је требало,
ко човек с гадном болешћу што крије
да се она светом не објави свуд,

а пушта да му живота ждере срж.

Куд је отишао?

КРАЉИЦА: Да уклони тело

што уби; ал' над којим му је лудост,
ко злато у руди простијих метала,
засијала скоро, те ето га сад
плаче над оним што је учинио.

КРАЉ: О, Гертруда, хајдмо.

Пре но што сунце планине додирне
на брод са њиме; а злочин му тај,
залажући углед и знање, морамо
објаснити, оправдати! - Гилденстерне!

(Враћају се *Розенкранц* и *Гилденстерн*.)

Ви, пријатељи, потражите још неког.

Хамлет у лудилу уби Полонија
и одвуче га из собе мајчине.

Потражите га; говор'те лепо с њим;
а леш у капелу. Брзо, молим вас!

(*Розенкранц* и *Гилденстерн* излазе.)

Хајдмо, Гертруда! Сазвати морамо
најмудрије нам пријатеље, па сад
рећи шта мислимо учинити ми
и оно што се, вај, учини већ.

Тако ће, можда, клевета, што носи
шапатам својим отворени метак свој
по целом свету, сигурно ко топ
свом циљу, наше име промашити,
и можда само погодити ваздух,
а он је неповредан. - Хајдмо сад.
У души ми је сам немир и јад.

(Излазе.)

СЦЕНА ДРУГА

Друга соба у замку

(Улази Хамлет.)

ХАМЛЕТ: На добром је месту.

РОЗЕНКРАНЦ и ГИЛДЕНСТЕРН (споља): Хамлете!

Господару!

ХАМЛЕТ: Ал' тихо! Каква је то граја? Ко то виче: Хамлете! -

Аха, ево долазе.

(Улазе Розенкранц и Гилденстерн.)

РОЗЕНКРАНЦ: Шта с мртвим телом учинисте, кнеже?

ХАМЛЕТ: Помешао га с прахом, ком је род.

РОЗЕНКРАНЦ: Реците нам где је, да га узмемо и однесемо у капелу.

ХАМЛЕТ: Немојте то веровати.

РОЗЕНКРАНЦ: Да не верујемо? Шта?

ХАМЛЕТ: Да умем чувати вашу тајну, а да своју сопствену не умем. Па онда, допустите да вас испитује један сунђер! Какав би одговор требало да да један краљевић?

РОЗЕНКРАНЦ: Сматрате ли ви мене за сунђер, господару?

ХАМЛЕТ: Да, господине, који упија у себе краљев лик, и његове награде, и његове налоге. Уосталом, такве слуге најбоље и служе једном краљу. Он их држи као што мајмун држи орах у ћошку своје вилице, он их најпре узме у уста, да их ту чува, и да их, најзад, прогута. Кад му је потребно оно што сте ви накупили, он вас само стегне, и ви сте опет суви, мој сунђеру.

РОЗЕНКРАНЦ: Ја вас не разумем, кнеже.

ХАМЛЕТ: Мило ми је: пуст разговор у лудим ушима спава.

РОЗЕНКРАНЦ: Кнеже, ви нам морате казати где је тело и поћи с нама краљу.

ХАМЛЕТ: Тело је с краљем; али краљ није с телом.

Краљ је ствар...

ГИЛДЕНСТЕРН: Ствар, господару?

ХАМЛЕТ: Никаква! Водите ме к њему. Сакриј се, лисицо, па сви у лов!

(Излазе.)

СЦЕНА ТРЕЋА

Друго одељење замка

(Улазе краљ и пратња.)

КРАЉ: Послах да га траже, и да нађу леш.
Колика опасност што тај човек иде слободно! Ипак, ми не смемо на њ применити строгост закона. Јер њега воли неразумна гомила, а она не памећу својом но очима воли.
А где је тако, ту се увек цени казна злочинца, а не злочин сам.
Да би све испало згодно и повољно, одлазак му нагли треба да изгледа на смишљен корак. Очајна се болест очајним леком треба и да лечи, ил' никако.

(Улази Розенкранц.)

Како, шта се десило?

РОЗЕНКРАНЦ: Где је скривено мртво тело, краљу, ми нисмо могли од њега сазнати.

КРАЉ: А где је он?

РОЗЕНКРАНЦ: Напољу, под стражом, господару.
Чека на вашу заповест.

КРАЉ: Доведите га пред нас.

РОЗЕНКРАНЦ: О, Гилденстерне! Уведите кнеза!

(Улазе Хамлет и Гилденстерн.)

КРАЉ: Но, Хамлете, где је Полоније?

ХАМЛЕТ: На вечери.

КРАЉ: На вечери. Где?

ХАМЛЕТ: Не тамо где он вечера, но тамо где њега вечерају.
Некакав збор црва сад је баш на њему. Једино се црви хране царски. Ми хранимо све животиње да нахранимо себе;

али себе хранимо за црве. Угојени краљ и мршави просјак само су разна јела, само су два јела на истој трпези; то је крај.

КРАЉ: Ах! Ах!

ХАМЛЕТ: Човек може пецати црвом што је јео од неког краља, и јести рибу што је појела тог црва.

КРАЉ: Шта хоћете да кажете тим?

ХАМЛЕТ: Ништа друго сем то да краљ може проћи кроз црва једног просјака.

КРАЉ: Где је Полоније?

ХАМЛЕТ: На небу. Пошљите да га виде. Ако га ваш гласник не нађе тамо, онда га ви сами потражите на оном другом месту. Али да, збиља, ако га не нађете за један месец дана, ваш нос ће га осетити кад се степеницама пењете на галерију.

КРАЉ (*слугама*): Идите, потражите га тамо.

ХАМЛЕТ: Он ће чекати док ви не дођете.

(*Слуге излазе.*)

КРАЉ: Хамлете, ово дело жалимо дубоко ради твоје безбедности о којој бринемо. Морам те одавде с највећом журбом уклонити сад. Зато се спреми. Готов ти је брод, а повољан ветар, друштво чека већ. Све је већ спремно за пут у Енглеску

ХАМЛЕТ: У Енглеску?

КРАЉ: Јесте, Хамлете.

ХАМЛЕТ: Но, добро.

КРАЉ: Биће добро, ако знаш за наш смер.

ХАМЛЕТ: Видим једног херувима⁶², који га кроз прозире. - Али хајдмо. У Енглеску! Збогом, драга мати!

КРАЉ: Твој отац, што те воли, Хамлете!

⁶² Херувими су, како се веровало, били стражари неба, па стога и обдарени најоштријим видом.

ХАМЛЕТ: Моја мати! Отац и мати су човек и жена;
човек и жена су једно тело; и ето, дакле, моја мати. -
Хајдмо у Енглеску!

(Излази.)

КРАЉ: Сад у стопу за њим! Намамите га ви
у лађу хитно. Не одлажите.
Желим да иде још ноћас. Идите.
Све је свршено и запечаћено
што предат треба. Молим вас, хитајте!

(*Розенкранц и Гилденстерн излазе.*)

А ти, Енглеско, ценит ли ме знаш
кол'ко си моју осетила моћ -
јер ране од данског мача су ти још
свеже, те вољан вазал ти је страх -
не презри нашу моћну поруку.
А порука је у писмима тим:
Хамлета смаћи што пре. Па учини,
Енглеско, тако. Јер ко грозница
он ми крв буни, а ти је излечи.
И док крај не знам овом предузећу,
крај радости радост осетити нећу.

СЦЕНА ЧЕТВРТА

Равница у Данској

(Улази *Фортинбрас* с трупама у маршу.)

ФОРТИНБРАС: Капетане,
идите, поздрав'те од мене данског краља.
Рец'те да с његовим допустом *Фортинбрас*
моли за пролаз што му је обећан,
кроз његову земљу. Састанка место знате.
Ако би Његово величанство хтело
ма штогод с нама, ми ћемо изразит
и њему лично покорност нам сву.
Тако му рец'те.

КАПЕТАН: Хоћу, господару.

ФОРТИНБРАС: Полако даље кренимо сад.

(*Фортинбрас* са трупама пролази. Улазе *Хамлет*,
Розенкранц, *Гилденстерн* и други.)

ХАМЛЕТ: Добри господине, каква је војска то?

КАПЕТАН: Норвешка, господине.

ХАМЛЕТ: Куда иде она сад, молим вас?

КАПЕТАН: Против једног дела Пољске.

ХАМЛЕТ: А ко заповеда њоме, господине?

КАПЕТАН: Синовац старог краља, *Фортинбрас*.

ХАМЛЕТ: Идете ли на главну Пољску ви,
ил' неки гранични крај, господине?

КАПЕТАН: Истину рећи, и не претерано,
пошли смо рад парчета земље тек,
што нема друге вредности до име.
За пет дуката, пет, не бих је оро.
А ни Пољској не би, нит Норвешкој више
вредела да се у својину да.

ХАМЛЕТ: Онда је Пољаци неће ни бранити.

КАПЕТАН: Хоће, и већ је војском поседнута.

ХАМЛЕТ: Две тисуће душа и двадесет тисућа дуката
неће одлучити спор око те сламке.

То је оток силног блага и мира,
што се сам провали, а споља и не покаже
узрока зашто смрт наступа тада. -
Хвала вам понизно, господине.

КАПЕТАН: Останите збогом, господине.

(Излази.)

РОЗЕНКРАНЦ: Хоћете л' да идете, кнеже?

ХАМЛЕТ: Ето ме за вама. Хајте напред мало.

(Излазе сви осим *Хамлета*.)

Како ме прилике оптужују све
мамузајућ ми лењу освету!
Шта је човек ако добит му живота
и главно добро није него сан
и јело? - Ништа до једно живинче.
Свакако да онај што нас створи с тако
широким умом, да гледамо напред
и назад, није способност нам ту
и тај богу сличан разум дао тек
да у нама буде плеснив, некоришћен.
Сад, јел' то само заборав живински,
ил' ситничарски обзир што на исход
сувише много мисли, то је мисо
што разложена има један део
мудрости, а три кукавичлука -
ал' не знам што сам ту, да кажем још:
„То треба чинити”, кад имам и повод,
воље и снаге, и средства да чиним!
Примери као земља очевидни
опомињу ме. Сведочи војска та,
толика сила и спрема под вођством

отменог једног, нежног краљевића,
чији дух божанским понет честољубљем
невидљивоме исходу се руга
излажућ што је смртно, несигурно,
свему што срећа, смрт, опасност сме -
а све за једну љуску од јајета.
Бити велик није рад велика циља
кренути се, него с величином моћи
за једну сламку кренути у борбу
кад је на коцки част. А шта сам ја
што имам оца убијеног, мајку осрамоћену,
све подстреке крви, разума,
па пуштам да ипак спава све;
док, на срамоту моју, видим смрт
над главом ових двадесет хиљада,
који за једну ћуд, за сенку славе,
гробницама иду као постељама;
бију се за комад земље на ком војска
не може њина окушати бој,
нит има доста простора за гроб
свих погинулих. - Одсад нек будете
кржаве, мисли, ил' без сваке мете!

(Оде.)

СЦЕНА ПЕТА

Елсинор. Соба у замку

(Улазе краљица, Хорацио и један племић.)

КРАЉИЦА: Ја не могу сада да говорим с њом.

ПЛЕМИЋ: Она је упорна ил' боље, растројена;
њено је стање жалосно веома.

КРАЉИЦА: Па шта би хтела?

ПЛЕМИЋ: Она говори много о свом оцу;
каже како чу да у свету има подвала,
па хуче; у прса се бије, па мрско отура
ногом и сламке; прича ствари све
сумњиве и тако с пола смисла тек.
Говор њен није ништа, ал' обликом
неодређеним гони слушаоце
на мисли; они му траже смисао,
дајући реч'ма мисли сопствене,
што, слажући се с њеним покретима,
чине да човек помисли: ту има
неко зло, иако ништа посигурно.

ХОРАЦИО: Добро би било говорити с њом;
јер посејати може опасне смерове
у душе што смишљају зло.

КРАЉИЦА: Уведите је овамо.

(Племић излази.)

(За себе.)

Грешној, болној души природа је така
да је за њу предзнак зла ситница свака;
грех, у вечном страху сумњи се предаје,
чувајући себе, сам себе одаје.

(Враћа се племић са *Офелијом*.)

ОФЕЛИЈА: А где је лепо величанство Данске?

КРАЉИЦА: Како сте, Офелија?

ОФЕЛИЈА (пева): Како ћу верног драгог познати
међ другим неверама?

По његовом шеширу и штапу,
и сандал-ципелама.

КРАЉИЦА: Авај, мила моја девојко, шта значи та песма?

ОФЕЛИЈА: Шта желите? Заиста, молим вас, чујте:

(Пева.)

Он је умро и отишо, госпо;
он је умро, знам;
над главом му је зелен-трава,
а ниже ногу кам.

Ох, ох!

КРАЉИЦА: Али немојте, Офелија!

ОФЕЛИЈА: Молим вас, пазите:

(Пева.)

Покров му бео ко горски снег...

(Улази краљ.)

КРАЉИЦА: Авај, погледајте ово, господару!

ОФЕЛИЈА (пева): Ишаран ружама
које одоше у гроб неорошене⁶³
љубавним сузама.

КРАЉ: Како сте ви, лепа госпођице?

ОФЕЛИЈА: Добро, бог вам помогао. Кажу да је сова била кћи
једнога пекара⁶⁴. Господе, ми знамо шта смо, али не

⁶³ У оригиналу стоји неорошене, па тако и код нас. Многи шекспиролози избацују не, те код њих стоји орошене. Пошто је Полонијев погреб извршен кришом, сматрамо да је боље држати се оригинала.

⁶⁴ У Глостерској грофовији постоји прича да је једном Исус затражио хлеба у пекари; пекарка је на то ставила тесто у пећ. Њерка ју је укорила што је тако много теста метнула и извадила је један део. Али је тесто у пећи тако

знамо шта можемо бити. Нек бог буде за вашим столом!

КРАЉИЦА: Она мисли на свога оца.

ОФЕЛИЈА: Молим вас, немојте да говорите о томе.

Али ако запитају шта то значи, ви кажите овако:

(Пева.)

Сутра је празник Светог Валентина⁶⁵;
свак уста рано у зору,
а мене младе твоје прозору
ево, да будем твоја Валентина.
А он се диже и обуче.
И брзо вратима приђе;
девојка уђе, али девојка више
отуд не изиђе.

КРАЉ: Мила Офелија!

ОФЕЛИЈА: Заиста, и без заклетве, ја ћу свршити с тим.

(Пева.)

Исуса ми и Богородице,
ах, срамно је то и јадно.
Младићи то раде кад имају с киме -
петла ми, то је гадно.
Она ће:
Реко си да ћеш ме узети,
пре него ме доби, о срама!
А он одговара:
Тако ми сунца, то би и било
да ниси дошла сама.

КРАЉ: Откада је она овако?

ОФЕЛИЈА: Ја се надам да ће све бити добро. Морамо бити стрпљиви. Али не могу да не заплачем кад помислим да ће га положити у хладну земљу. Мој брат ће

много нарасло да је она, као сова, узвикнула „Ух, уху, ху!“ Исус ју је одмах претворио у сову.

⁶⁵ Постојало је веровање да је момку суђеница она девојка коју прву види на дан Св. Валентина.

дознати то; и тако, ја сам вам захвална на добром савету. Ходите, моје кочије. Добру ноћ, госпође; добру ноћ, миле госпе; добру ноћ, добру ноћ.

(Излази.)

КРАЉ: Идите за њом, молим вас, и чувајте је добро.

(Хорацио одлази.)

Да, то је отров дубоке туге, ах,
а извор јој је њеног оца смрт.
О, Гертруда, Гертруда, кад беде навале,
не иду оне посебно ко уходе,
него целим четама.
Најпре њен отац убијен, па затим
ваш син оде, он, главни виновник
изгнанства свога праведног; па свет
узбуњен, нездрав, груб у шаптањима
и мњењу свом о смрти Полонија.
А ми смо лудо урадили што га
сахранисмо кришом. Јадна Офелија,
од себе и разума свога одвојена,
без којег смо просте слике, звери.
Најзад је опасно, колико то све,
што њен брат тајно из Француске дође:
храни се чудом, држи се тајанствен;
а дошаптачи већ му трују слух
отровном причом о смрти очевој;
и нужна; оскудна у предмету правом,
либити се неће да нас оптужује
од ува до ува. О, драга Гертруда,
ово ми, ко картеч, више рана даје
но што би доста за моју било смрт.

(Вика иза сцене.)

КРАЉИЦА: Ах, каква је то вика опет сад?

КРАЉ: Где су ми Швајцарци⁶⁶? Нек чувају врата!

(Улази други племић.)

Шта је то?

ПЛЕМИЋ: Краљу, спасавајте себе!

Када океан прескочи свој брег,
равнице жешћом не ждере брзином
но што млади Лаерт с војском бунтовничком
савлађује ваше слуге. Руља га зове господаром.

Као да је свет постао данас,
ко да је све старо и обичаји сви
заборављени и напуштени,
ти подупирачи и стубови
сваког права - они вичу:
„Бирајмо њега! Нек Лаерт буде краљ!”
Узвици, руке, капе кличу то
у облаке: „Нек Лаерт буде краљ!
Лаерт краљ!”

КРАЉИЦА: О, како на лажном трагу лају!

Погрешили сте, лоши дански пси!

КРАЉ: Врата су пробијена!

(Вика иза сцене.)

(Улази *Лаерт*, оружан. За њим *Данци*.)

ЛАЕРТ: Где је тај краљ! - Господо, стојте вани.

ДАНЦИ: Не, пустите нас унутра!

ЛАЕРТ: Молим вас, пустите мене!

ДАНЦИ: Хоћемо, хоћемо!

(Повуку се иза врата.)

ЛАЕРТ: Хвала вам. Чувајте врата! - О, ти краљу неваљали,
дај ми оца мог!

⁶⁶ Т. Наш у свом делу *Христове сузе над Јерусалимом* (1594. г.) каже:
„Закон, логика и Швајцарци могу се најмити да се боре за свакога.”

КРАЉ: Полако, Лаерте добри.

ЛАЕРТ: О, свака мирна кап

у крви мојој виче ми: копиле!

Мог оца чини превареним мужем,

а измеђ чистих веђа моје мајке

блуднице би ниске ударила жиг!

КРАЉ: Лаерте добри, из разлога ког

твоја буна цински тај узима став?

Пусти га, драга; не бој се за мене.

Краљевска тако божанска је моћ

да издаја сама видевши свој смер

тек мало циља свог постигне. - Кажу,

Лаерте, што си разјарен толико?

Пусти га, драга; говори, пријатељу.

ЛАЕРТ: Где је мој отац?

КРАЉ: Мртав!

КРАЉИЦА: Не кривњом краља.

КРАЉ: Пусти га нек до миле воље пита.

ЛАЕРТ: Како је мртав? Варати се не дам.

У пакао моја верност поданика!

К најцрњем врагу заклетве ми све!

Савест и вера у најдубљи ад!

Чикам проклетство! Дошао сам дотле

да презирем овај, а и онај свет!

Нек буде што било. А ја хоћу само

да оца свога достојно осветим.

КРАЉ: Ко вам то брани?

ЛАЕРТ: Моја воља не,

ни цели свет! А што се тиче мојих

средстава ја ћу их штедети ваљано,

да би се с малим достигло далеко.

КРАЉ: Лаерте добри, кад желите знати

истину о смрти свога оца ви,

је ли у освети вашој записано

да једним махом нећете извући

и пријатеља и непријатеља,
оног што губи и тог што добија?

ЛАЕРТ: Никога осим његовог крвника.

КРАЉ: Хоћете л' онда да га знате?

ЛАЕРТ: Ја ћу, ево,

овако раширити руке
његовим добрим пријатељима
те као гем⁶⁷ што живот даје свој,
напојићу их својом крвљу.

КРАЉ: Тако!

Сад говорите као добар син,
и прави племић. Ко вашем оку дан,
тако ће вашем уму синнути
да сам у смрти вашег оца чист,
и дубоко да сам ожалошћен њом.

ДАНЦИ (иза сцене): Пустите је унутра!

ЛАЕРТ: Шта је то? Каква је то вика?

(Враћа се *Офелија*.)

О ватро, исуши мозак мој! О сузе
седмоструко слане, спржите ми чуло
и моћи вида! О, тако ми неба
лудило твоје биће плаћено
тежином истом, док наш тег претегне!
О ружо мајска, мила девојко,
сестрице нежна, слатка *Офелија*!
О боже! Да ли је могуће да ум
девојке младе буде смртан
ко живот старца? Природа је нежна
у љубави; и таква, она шаље
драгоцен спомен саме себе оном
што воли.

⁶⁷ Мислило се да гем храни или оживљава своје птиће крвљу из својих груди
које прободе својим кљуном.

ОФЕЛИЈА (пева): Без покроба је на носилима сада;
хој, нани-нини-нена,
а многа суза на његов гроб пада...
Збогом остај, голубе мој!

ЛАЕРТ: Да си при свести, па да на освету
гониш ме, не би тако ме тронула.

ОФЕЛИЈА (пева): Морате певати: доле, доле,
ако га зовете доле.

О како зврји точак. То је неверни кључар
који је украо кћер свога газде.

ЛАЕРТ: Ово ништа је више него ишта.

ОФЕЛИЈА: Ево рузмарина, то је за успомену.

(Пева.)

Молим те, драги, сећај ме се ти.

Ево дана и ноћи за љубавне мисли.

ЛАЕРТ: Смисао у лудилу! Мисли и сећање згодно спојени.

ОФЕЛИЈА: Ево мирођије, за вас, и кандилке;
ево рутвице за вас; а ево је и за мене;
назовите је трава милости недељне.

О, ви морате своју рутвицу носити из другог разлога.

Ево красуљка. Дала бих вам љубичица⁶⁸, али су
све увеле кад је мој отац умро. Кажу да је лепо
свршио.

(Пева.)

Јер драги мој мени је све весеље⁶⁹.

⁶⁸ Сваки цвет има нарочито значење и Офелија га дарује одговарајућој особи. Рузмарин значи сећање и употребљава се за свадбе и погребне; она га даје Лаерту. Цвет дан и ноћ значи мисао, а нарочито љубавне мисли; она га задржава за себе. Мирођија значи ласкање, а кандилка (због свог рогастог облика) неверство; она их обе даје краљу. Рутвица значи тугу и кајање; она је даје краљици и каже јој да је носи из другог разлога, тј. у знак кајања; а Офелија ће је носити у знак туге. Трава милости недељне је само друго име за рутвицу. Красуљак значи претварање или притворство; она ће га ставити у недра поред дана и ноћи као опомену. Љубичице значе верност; она их не може дати никоме, јер више верности нема у свету.

⁶⁹ Овај стих узет је из једне добро познате баладе

ЛАЕРТ: Мисао, тугу и пако, и патњу
она у милост и лепоту ствара.

ОФЕЛИЈА (пева): Зар неће опет доћи?

О, зар он неће доћи?

Не, неће; умро је он већ;

хајд и ти на смртну постељу лећ,

он никада неће доћи.

Брада му била бела ко снег,

а ко од лана власи.

Он оде, нема га сад;

и залуд нам је јад;

ти, боже, душу му спаси!⁷⁰

И за све хришћанске душе молим бога.

Бог нека вас штити!

(Одлази.)

ЛАЕРТ: Видиш ли ово боже!

КРАЉ: Лаерте, дужан сам речи болу твом,
и то ми право не одреци. Хајдмо.

Избери ког хоћеш измеђ пријатеља

најмудријих, па нек чују и нек суде

између мене и тебе. Па нађу л'

да сам непосредно или посредно крив

у томе, ја ћу дати краљевство,

круну и живот, све што зовем својим

на задовољење теби. Ако не,

будите добри па се стрпите,

да бисмо у слози са вашом душом тад

задовољење пружили јој право.

ЛАЕРТ: Нек тако буде. Начин смрти те,

тајанствен погреб, где ни мач ни грб

не стоји над прахом његовим, где нема

отменог обреда ни свечане пратње -

све то вапије од ове земље

до самог неба, да ја морам то

да испитам!

⁷⁰ Овај стих је био уобичајен завршетак натписа на над гробним споменицима.

КРАЉ: Тако и учините,
па правом кривцу главу скините.
Молим вас, хајдете са мном.

(Оду.)

СЦЕНА ШЕСТА

Друга соба у замку

(Улазе Хорацио и слуга.)

ХОРАЦИО: А ко су ти што желе да говоре са мном?

СЛУГА: Морепловци, господине. Кажу да имају нека писма за вас.

ХОРАЦИО: Нека уђу.

(Слуга излази.)

Ја не знам с ког бих краја света био поздрављен, сем од кнеза Хамлета.

(Улазе морнари.)

ПРВИ МОРНАР: Бог вас благословио, господине.

ХОРАЦИО: Нека и тебе благослови.

ПРВИ МОРНАР: Хоће, господине, ако му буде воља. Ево једног писма за вас, господине. Шаље вам га посланик који је отишао за Енглеску - ако је ваше име Хорацио, као што сам извештен да јесте.

ХОРАЦИО (чита): „Хорацио, кад прегледаш ово писмо, постарај се да краљ прими ове људе; они имају писма за њега. Нисмо ни два дана били на мору, кад се некаква гусарска лађа, ратнички врло добро опремљена, даде у потеру за нама. Увидевши да пловимо сувише споро, били смо принуђени на

храброст, и у гужви ја продрем на њихов брод. Али у истом часу, они се ослободише и ја сам остадох њихов заробљеник. Поступали су са мном као милосрдни разбојници; али су знали шта су радили; морам им се достојно одужити. Гледај да краљ прими писмо које му шаљем, и пожуре к мени брзином с којом би бежао од смрти. Имам да ти шанем на уво речи од којих ћеш занемети. Али су оне ипак и сувише лаке према тежини саме ствари. Ови добри људи довешће те где сам. Розенкранц и Гилденстерн путују у Енглеску. О њима имам много да ти причам. Збогом. Онај за кога знаш да је твој

Хамлет.”

Ходите, даћу вам упутства за писма.
Пожурите што брже да ме водите
оном од кога сте писма донели.

(Оду.)

СЦЕНА СЕДМА

Друга соба у замку

(Улазе краљ и Лаерт.)

КРАЉ: Сад ваша свест нека потврди
невиност моју. Нек ме срце ваше
за пријатеља прими кад сте чули
да онај што вам дичног оца уби
и мени самом о глави ради већ.

ЛАЕРТ: То је сад јасно. Ал' рец'те што нисте
спрам дела тако убилачких, злих
поступили како, ради безбедности,
мудрошћу својом и осталим свим
позвани бисте да чините ви?

КРАЉ: Ох, из нарочита разлога баш два,
што за вас могу бити мекушни,
ал' за мене су врло јаки. Мати
његова, краљица, скоро живи сва
од погледа му. Што се мене тиче -
била то врлина или моје проклетство -
она је за мој живот везана
и душом, као свака звезда својом сфером,
те ја не могу без ње. Други разлог
то је што не желех пред јавни ићи суд,
јер велика је љубав света за њ;
свет у своју љубав мане му утапа,
ко извор што дрво у камен претвара;
и оков на њему сматро би неправдом⁷¹
и стреле ми, лаке за тај ветар јак,
опет би луку вратиле се свом
не погодив никад нанишањен циљ.

⁷¹Да смо га ставили у окове, свет би то сматрао неправдом.

ЛАЕРТ: Тако без дичног оца остах ја,
а сестра ми у очај срушена -
она што врлином - ако прошло смем хвалити -
беше на врху овог доба
као изазивач својим савршенством.
Ал' освета ће моја доћи!

КРАЉ: Зато
не губите сан, и не мислите ви
да смо од тако просте, тупе грађе
створени да бисмо пустили опасност
да нам чупа браду, а ми да мислимо
да је то шала. Чућете ускоро још више.
Ја сам волео вашег оца, а волим и самог себе.
То ће вам, надам се, помоћи, да бисте замислили...

(Улази гласник.)

Шта је сад? Каква новост?

ГЛАСНИК: Господару,
писмо од Хамлета вашем величанству једно,
а друго краљици.

КРАЉ: Хамлет?
Ко их је дон'о?

ГЛАСНИК: Морнари, кажу, краљу.
Нисам их видео. Даде ми Клаудије,
а он их прими од доносилаца.

КРАЉ: Лаерте, да их чујете. - Остави нас.

(Гласник одлази.)

(Чита.) „Високи и моћни! Знајте да сам го пао на ваше
краљевство. Сутра ћу молити за допуштење да видим
ваше краљевско лице. И онда ћу, замоливши вас
најпре за опроштај, испричати вам прилике и удесе
мога изненадног и врло чудноватог повратка.

Хамлет.”

Шта значи то? Јесу ли с Хамлетом
сви дошли натраг? Или је то лаж,
а ништа у ствари?

ЛАЕРТ: Познајете л' руку?

КРАЉ: Хамлетова је. - „Го”. - У напомени он каже „сам”.

Шта ти кажеш на то?

ЛАЕРТ: Ја се ту губим. Али, нека дође,
то бол у моме срцу загрева надом
да ћу доживет у лице му рећи:

„Ти си урадио то!”

КРАЉ: Ако је тако,

Лаерте - а како би могло не бити?

Ил' како би могло бити друкчије? -

Хоћете ли да ме послушате ви?

ЛАЕРТ: Хоћу, мој краљу, само ако ме на мир не гоните.

КРАЉ: На твој сопствени мир.

Ако се он сада, избегнувши пут,
вратио, па више и не мисли на њ,

ја ћу га на један подвиг навести,

сад баш у мојој мисли сазрео,

под којим мора пасти неизбежно.

Због смрти му тада ни прекора ћув

дунути неће; а мајка му сама

приметити неће ову замку тад

и назваће је случајем.

ЛАЕРТ: Мој краљу,

слушаћу вас радо, и радије још,

ако бисте тако удесили ствар

да оруђе будем ја.

КРАЉ: Сасвим се слаже!

Од одласка вашег причало се много

о вама, и то пред Хамлетом баш,

поводом вештине у којој, кажу, ви

блистате. Цео врлина вам збир

не измами тол'ко зависти у њега

ко та што - мислим - најнижег је реда.

ЛАЕРТ: Која је то вештина, господару?

КРАЉ: О, проста трака на капи младости,

но ипак зато потребна. Јер њој

безбрижна, лака ношња пристаје
ко зрелом добу кожуси и бунде,
намењене здрављу и озбиљности му.
Пре два месеца беше овде неки
племић нормандијски. Ја сам посматрао
Французе и био против њих; они су
веома вешти на коњу; ал' тај
племић је знао неке чини ту,
он је у седло био урастао
и таква чуда с коњем правио
ко да је једно тело, полубиће
с лепом животињом; он надмаши све
замисли моје, све радње, облике
које замишљах, и ја заостадох
за оним што је он изводио.

ЛАЕРТ: Један Норманђанин беше?

КРАЉ: Норманђанин.

ЛАЕРТ: У живот да је Ламонд.

КРАЉ: Главом он.

ЛАЕРТ: Добро га познајем. Он је одиста
украш и алем целог народа.

КРАЉ: Он ми је о вама много причао тад
и одао вам толико признања
у вежби и вештини одбране,
а особито у мачевању,
да је узвикнуо: то би био приказ
кад би неко мого надмашити вас!
Клео се да борци земље његове
ни покрета, ни пажње немају,
ни ока, кад сте ви противу њих.
Тај извештај је његов Хамлета
завишћу тол'ко отровао да је
желео само и бога молио
да дођете, да се огледате с њим.
Сад из тога...

ЛАЕРТ: Шта из тог, господару?

КРАЉ: Лаерте, јел' вам отац био драг?
Или сте само једна слика туге,
лице без срца?

ЛАЕРТ: Зашто питате?

КРАЉ: Не зато што мислим да свог оца нисте
волели, већ зато што знам да је љубав
плод околности; што примера знам
да време стиша жар и огањ њен.
У пламену саме љубави већ има
пепела, гара који слаби њу,
и ништа није исто добро вазда.
Кад доброта сама нарасте обиљем,
она од сопствене пуноће већ мре.
Када хоћемо да радимо, треба
радити онда кад хоћемо; јер
то „хоћемо” се мења и одлаже,
и слаби толико колико има руку,
прилика или језика. И тад
то „треба” је расипан⁷² уздисај
што олакшањем озлеђује. Сад,
у срце чира: Хамлет долази.
Шта бисте учинили ви да покажете
да сте син свога оца - али више делом
но речима само?

ЛАЕРТ: Ја бих га у цркви заклати мого.

КРАЉ: Да, никакво место
не треба да убиство заштићава,
а освета не сме имати граница.
Ал', добри Лаерте, ако то желите,
будите у својој одаји скривени.
Чим се Хамлет врати, знаће да сте ту.
Ми ћемо наћи кога да пред њим
велича вашу вештину двоубо

⁷² Алузија на некадашње мишљење да уздаси скраћују живот извлачењем крви из срца.

но онај Француз у својој похвали.
Укратко, нека вас сукобе; па тад
нек се у ваше главе опкладе.
Небрижљив као што је, племенит,
превари неук, он мачеве неће
испитати, и тако ћете лако,
с мало лукавства, изабрати мач
незатупљени, и мучким ударцем
осветити се за смрт оца свог.

ЛАЕРТ: Учинићу. А за тај циљ ћу мач
намазати. Од једног травара
смртоносно неку купио сам маст,
у коју кад само замочите нож,
те њим крв пустите - ни најређи мелем,
справљен од свију чудотворних трава
под месецом, од смрти не спасава
оног ко буде огребен. Том кугом
додирнућу мог мача врх, да кад га
убодем мало - то му буде смрт.

КРАЉ: Помислићемо о томе и даље;
одмерићемо најбољи начин, час,
који ће бити згодни за наш смер.
Ако бисмо се у том преварили, да се
кроз нашу игру провиди наш план,
боље би било и не покушати.
Због тога тај план мора имати
потпоре, или други какав, што би
успео, ако први пропадне.
Чекајте мало. Ми ћемо правити
свечану опкладу за победу вашу...

Имам га:

кад будете борбом загрејани, жедни -
рад тога прав'те што жешће ударце -
па он затражи да пије, имаћу
спремљен за њега пехар нарочит,
из кога кад сркне само, ако неким

случајем избегне отровни убод ваш,
наш умишљај ће бити већ остварен.
Ал' стој, каква је то вика?

(Улази краљица.)

Како сте,
краљице мила?

КРАЉИЦА: Једна жалост ступа
другој у стопу, тако следе брзо.
Лаерте, ваша се сестра утопила.

ЛАЕРТ: Утопила? Где?

КРАЉИЦА: Крај потока је једна врба⁷³ ту,
што у огледалу воденом огледа
своје сиво лишће. Она је ту дошла
са необичним венцем од коприве,
од шебоја, божура, кандилке,
којој пастири ружно име дају,
а девојке је „мртвачки прсти“ зову.
Ту, на надвијене гране се пењала
да на њих цветни венчић обеси,
док пуче једна гранчица неверна;
а она паде са накитом цветним
у сузни поток. Скути раширени
донекле је ко вилу носише.
За то је време она певушила
напеве старих песама: ко сама
несвесна своје несреће сопствене,
и као створење рођено и вично
за тај елеменат. Ал' то брзо би;
јер натопљено одело отежа
и несрећницу јадну одвуче
од њене песме у блатњаву смрт.

ЛАЕРТ: Авај, онда се она утопила!

КРАЉИЦА: Утопила се, да, утопила.

⁷³ Врба је симбол неутешне љубави.

ЛАЕРТ: И одвећ ти је воде, јадна сејо,
зато ја своје сузе уздржавам.
Па ипак, то су наше навике.
Природа држи своје обичаје
па ма шта хтео говорити стид,
са сузом излази и жена у мени.
Збогом, мој краљу. Речи огњене
букнути желе, ал' их слабост та
утулила!

(Оде.)

КРАЉ: Хајдмо, Гертруда, за њим,
колико се мучих да му стишам бес,
сад опет стрепим распалиће га то.
Зато хајдемо за њим.

(Одлазе.)